

TÜRKİYE’DE ŞARAPLIK ÜZÜM ÜRETEEN İŞLETMELERİN YAPISI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hülya UYSAL¹, Gamze SANER², Fadime ATEŞ¹, Selçuk KARABAT¹, Mehmet Ali KİRACI³, Adem YAĞCI⁴, Tali MONİS⁵

¹Dr., Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, MANİSA

²Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, İZMİR

³Zir. Yük. Müh., Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, TEKİRDAĞ

⁴Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, TOKAT

⁵Zir. Müh., GAP Tarımsa Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, ŞANLIURFA

Geliş tarihi / Received: 11.09.2017, Kabul tarihi / Accepted: 20.06.2018

ÖZET

Bu çalışma Türkiye’de şaraplık üzüm üreten işletmelerin yapısal özellikleri ile öncelikli sorunlarının ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Marmara Bölgesinden Tekirdağ, Çanakkale, Ege Bölgesinden Denizli, İzmir, Orta Anadolu Bölgesinden Ankara, Tokat, Nevşehir, Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Kilis, Elazığ ve Diyarbakır illeri araştırma alanını oluşturmuştur. Gayeli örnekleme yöntemine göre 383 üretici ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programında One–Way Anova, Kruskal–Wallis testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Ölçekli soruların değerlendirilmesinde 5’li Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. İncelenen işletmelerde ortalama arazi genişliği 65.26 dekadır. Ortalama bağ alanı ise 28.45 dekar ve bağ parsel sayısı ise 3.78 olarak bulunmuştur. İncelenen işletmelerdeki üreticilerin elde ettikleri şaraplık üzümün kalitesi ile ilgili karşılaştıkları sorunlar içerisinde; salkım çürümeleri (2.95), tanelerde çatlama (3.38), gibi sorunlar kısmen önemli iken, renklenme (4.03) ve şeker birikimiyle ilgili sorunların çok yaygın olmadığı görülmüştür. Üreticilerin pazarlama açısından belirttikleri başlıca sorunlar; şaraplık üzüm satış fiyatının düşük olması, yeterli sayıda alıcının bulunmaması, satılan üzümün parasının geç alınması şeklinde sıralanabilir. Üreticiler fiyat konusunda etkili olabilmek, fiyat dalgalanmalarını önleyebilmek için örgütlenmelidirler. Son yıllarda dış pazarda başlayan farklı çeşit arayışları, Türk şarabının kendisini geliştirmesi durumunda şansı olabileceğini göstermektedir. Bölgesel özellikler taşıyan kaliteli yerel çeşitlerin üretiminin fiyat yoluyla teşvik edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şaraplık üzüm, şarap, işletme, yapısal özellik

THE SITUATION OF WINE GRAPE PRODUCING ENTERPRISES IN TURKEY

ABSTRACT

This study was carried out to reveal the structural features of wine grape producing enterprises in Turkey, to detect basic priority problems and to offer some solutions to these problems. In this research, the most intensive wine grape growing region producers were investigated. Tekirdağ and Çanakkale from Marmara Region, Denizli and İzmir from Aegean Region, Ankara, Tokat and Nevşehir from Central Anatolia Region, Kilis, Elazığ and Diyarbakır from Southeast Anatolia Region were made up of research area. Sample size was determined using goal sampling method. Research is conducted face to face with 383 farmers sampled. Data gathered have been analyzed via SPSS statistical software with One–Way ANOVA and Kruskal–Wallis, tests. Some data were analyzed 5 points Likert Scale. According to study results, it was found that average farm size is 65.26 da, the number of vine parcels per farm 3.78 units, vineyard production area on the average size is determined as 28.45 da. Among the problems of the quality of the wine grape by the producers in the examined enterprises; Problems such as cluster rot (2.95) and cracks in the berry (3.38) were partially significant, but problems related to coloration (4.03) and sugar accumulation were not found to be very common. The main problems in terms of marketing; the low price of wine grapes, the lack of a sufficient number of buyers, the late payment of grapes sold can be listed. Producers should be organized in order to be effective in price and to prevent price fluctuations. The different types of searches that have started in the foreign market in recent years show that there may be a chance if the Turkish wine develops itself. Production of quality local varieties with regional characteristics should be promoted through price.

Keywords: Wine grapes, wine, business, structural feature

GİRİŞ

Dünya bağcılığında 467.093 hektarlık bağ alanı ile İspanya, Çin, Fransa ve İtalya'dan sonra 5. sırada bulunan Türkiye, 4.175.356 ton üzüm üretimi ile 74.499.589 tonluk dünya üzüm üretimi içerisinde; Çin, ABD, İtalya, İspanya ve Fransa'nın ardından 6. sırada (%5.60) yer almaktadır [1]. (FAO, 2014). Türkiye'de üretilen üzümün %38'i kurutmalık ve %50'si sofralık olarak değerlendirilirken %12'si ise şaraplık olarak kullanılmaktadır [2]. Bağcılıkta öne çıkan diğer ülkelerde, üretilen üzümün %80–85 gibi büyük bir bölümü, yüksek katma değer yaratan şaraplık üzüm üretimine giderken [3], bu oran Türkiye'de %2.5–3 seviyesinde kalmaktadır [4]. Şaraplık üzümler, kıraç alanlarda kullanılmayan tarım arazilerinde üretilmektedir. Diğer tarım ürünlerine oranla daha yüksek fiyatla satılabilmektedir. Üzümlerin şaraba işlenmesi sırasında birçok iş kolu devreye girmektedir. Dolayısıyla ülkeye kazandırdığı katma değer, birçok tarım ürününe göre daha yüksek olmaktadır. Emek yoğun bir tarımsal üretim dalı olan şaraplık üzüm üretiminde istihdam açısından da önemli katkılar olmaktadır.

Bu çalışma; Türkiye'de şaraplık üzüm üreten işletmelerin yapısal özellikleri ile öncelikli sorunlarının ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma şaraplık üzüm üretiminin gerek karlılığını ve gerekse kalitesini arttırmaya yönelik üretim tekniğine ilişkin bilgiler üretme, kaynakların doğru ve yerinde kullanılması, AB'ne uyum yönünde hazırlanacak mevzuata katkı sağlama ve şaraplık üzüm üretim alanlarının tanımlanmasına ilişkin bilgiler üretme, uluslararası ticarete rekabet gücünün artırılması açısından önem taşımaktadır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Bu araştırmanın ana materyali; şaraplık üzüm üreticileriyle yüz yüze yapılan anket çalışmaları sonucu elde verilerdir. Bu verilerin elde edilmesi için Marmara Bölgesinden Tekirdağ, Çanakkale, Ege Bölgesinden Denizli, İzmir, Orta Anadolu Bölgesinden, Nevşehir, Tokat, Ankara ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Kilis, Diyarbakır, Elazığ

illerindeki yoğun bağ alanlarının bulunduğu yöreler araştırma kapsamına alınmıştır. İkinci grup materyal, ilgili kuruluş kayıtları, istatistikleri ve gözlemlerinden elde edilen verilerden oluşmuştur.

Metot

Şaraplık üzüm üretiminde işletme sayısı ve üretim miktarından çok, çeşit ve kalite önemli olduğu için illerde üretilen çeşitlere ulaşmak açısından örnek hacmi illere göre eşit dağıtılmıştır. Buna göre gayeli örnekleme metoduyla her ilden 40 üretici ile görüşülmesi planlanmış ancak üreticiye ulaşmakta karşılaşılan sıkıntı nedeniyle Elazığ ilinden 38 Ankara ilinden de 25 üretici ile görüşülerek toplam 383 üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Verilerin toplanması sırasında çalışmanın amacına göre üreticilere yönelik olarak hazırlanan üretici anket formundan yararlanılmıştır. Seçilen işletmelere gidilerek yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Anketler ve diğer kaynaklardan toplanan ve ele alınan değişkenler karşılaştırmalı analize uygun duruma getirilerek kodlanmış veri analizlerinde SPSS, programından yararlanılmıştır. İşletmeler illere göre gruplandırılmıştır. Bu çerçevede; işletme grupları arasında farklılık olup olmadığı istatistiksel olarak test edilmiştir. Sürekli değişkenler için öncelikle Kolmogorov–Smirnov testi ile normal dağılım testi yapılmıştır. Normal dağılışı gösteren ve göstermeyen değişkenler belirlenmiştir. Normal dağılışı gösteren değişkenler için varyans analizi (One–Way Anova) yapılmıştır. Normal dağılışı göstermeyen değişkenler için ise, Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır. Ölçekli soruların değerlendirilmesinde 5'li Likert ölçeğinden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

İşletmelerin Arazi Varlığı ve Tasarruf Şekli

İncelenen işletmelerde arazi varlığı 4 ile 550 dekar arasında değişirken ortalama arazi genişliği 65.26 dekar olup arazi tasarruf şekli incelendiğinde mülk arazinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir (%77.50). Kira ile tutulan arazi miktarı oldukça azdır (Çizelge 1). Ortalama bağ parsel sayısı ise 3.78 olarak

bulunmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre üreticilerin toplam arazileri, mülk durumu, ortakçılık ve bağ parsel sayısı açısından illere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki üreticilerin toplam tarım arazilerinin %43.60'ını bağ alanları oluştururken %42.76'sını tarla arazisi, %6.22'sini zeytinlik, %4.94'ünü meyve, %2.47'sini sebze ve diğer alanlar oluşturmaktadır. Bağ alanının Çanakkale ilinde en fazla olduğu Tokat'ta ise daha az olduğu görülmektedir. İzmir ilinde zeytinliğe ayrılan alan, Ankara da ise tarla alanı daha yüksektir (Çizelge 2).

Nüfus ve İşgücü Durumu

Tarım sektörünün özelliklerinden biri de iş ve aile ortamının iç içe olmasıdır. Dolayısıyla üretim aşamasında aile işgücünden de yararlanılmaktadır. Bu nedenle yapılan araştırmada aile nüfusu ve aile işgücü potansiyeli incelenmiştir. İncelenen işletmelerde ortalama aile nüfusunun 5.13 kişi olduğu görülmektedir. Ortalama aile nüfusunun %40'ını (2.03) erkek, %39'unu

(1.98) kadın, %21'ini de (1.12) çocuk nüfus oluşturmıştır

Aile işgücü potansiyelinin saptanmasında, ilgili katsayılara göre mevcut işgücü EİB (Erkek İşgücü Birimi) cinsinden hesaplanmış, daha sonra bu değerler bölge koşullarında çalışılabilir gün sayısı olan 300 ile çarpılarak erkek işgünü miktarları bulunmuştur.

Ele alınan işletmelerde ortalama aile işgücü potansiyeli 908 erkek işgünüdür. Sonuçlar Çizelge 3'de verilmiştir. En fazla aile işgücü potansiyelinin Diyarbakır ilinde olduğu tespit edilmiştir. En az aile işgücü ise Çanakkale ilindedir. İşletmelerin %60.57'si dışardan işgücü temin etmektedirler. En az işgücü temin eden işletmeler aile işgücünün en fazla olduğu Diyarbakır ilindedir. Çanakkale ilindekiler ise en çok dışarıdan işgücü temin eden işletmelerdir. İşletmeler en çok budama ve hasat işlemleri için dışarıdan işgücü temin etmektedirler.

İncelenen işletmelerin %1.31'inde şarap üretim tesisi bulunurken %98.69'unda ise mevcut olmadığı belirlenmiştir. Şarap firmaları genelde kendi üretim bağlarını tesis etme çalışmaları içerisindeyler.

Çizelge 1. İşletmelerin arazi genişliği tasarruf şekli ve parçalılık durumu

Table 1. Farm size, ownerships and fragmentation status

İl Provinces	Arazi genişliği / Land size (da)			Mülk (da) Own land	Kira (da) Rented land	Ortak (da) Partner land	Bağ parsel sayısı Parcel
	Ort. / Average	Minimum	Maksimum				
Çanakkale	79.55	10.00	550.00	54.61	1.93	23.01	10.50
İzmir	53.38	8.00	500.00	30.05	1.90	21.43	2.33
Denizli	64.80	6.00	200.00	56.10	6.70	2.00	4.15
Tekirdağ	52.78	4.00	350.00	44.20	6.13	2.45	2.75
Tokat	52.45	5.00	450.00	48.90	1.45	2.10	2.15
Diyarbakır	56.70	20.00	200.00	52.68	3.73	0.30	4.55
Elazığ	58.60	15.00	200.00	49.78	4.33	4.50	2.23
Kilis	49.79	7.00	500.00	46.24	0.39	3.16	1.53
Nevşehir	79.48	7.00	450.00	54.48	13.75	11.25	4.55
Ankara	127.72	5.00	450.00	79.28	12.60	35.84	2.48
Genel (383)	65.26	4.00	550.00	50.58	5.03	9.65	3.78

Çizelge 2. İşletme arazisinin üretim deseni

Table 2. Production pattern of farm land

İl Provinces	Toplam arazi Total land (da)	Bağ Arazisi / Vineyard (da)			Tarla (da) Crop land	Meyve (da) Fruit land	Sebze (da) Veg. land	Zeytinlik (da) Olive land	Diğer (da) Other
		Ort. / Aver.	Minimum	Maksimum					
Çanakkale	79.55	61.68	8.00	550.00	10.28	3.08	0.50	3.90	0.13
İzmir	53.38	14.28	3.00	40.00	8.85	2.23	5.70	22.15	0.18
Denizli	64.80	34.75	6.00	120.00	24.93	4.25	—	0.88	—
Tekirdağ	52.78	18.75	2.00	60.00	25.23	1.00	0.05	7.75	—
Tokat	52.45	11.15	2.00	42.00	32.78	5.80	2.73	—	—
Diyarbakır	56.70	32.08	7.00	98.00	21.13	3.43	0.08	—	—
Elazığ	58.60	21.15	3.00	70.00	36.05	1.08	0.33	—	—
Kilis	49.79	22.16	5.00	70.00	21.71	0.13	1.37	4.42	—
Nevşehir	79.48	39.40	7.00	117.00	27.45	8.83	3.80	—	—
Ankara	127.72	29.08	2.00	120.00	95.84	1.72	0.28	—	0.80
Genel (383)	65.26	28.45	2.00	550.00	27.91	3.22	1.53	4.06	0.08

İncelenen İşletmelerde Şaraplık Üzüm Kalitesi ile İlgili Karşılaşılan Sorunlar

İncelenen işletmelerdeki üreticilerin elde ettikleri şaraplık üzümün kalitesi ile ilgili karşılaştıkları sorunlar 5'li likert ölçeği kullanılarak incelenmiştir. Sorunlar [1] çok fazla etkiliden, [5] hiçbir etkisi yok şekline doğru sıralanmıştır. Salkım çürümeleri (2.95), tanelerde çatlama (3.38), gibi sorunlar kısmen önemli iken, renklenme (4.03) ve şeker birikimiyle ilgili sorunlarının çok yaygın olmadığı görülmüştür. Şeker birikimiyle ilgili sorunun Diyarbakır ve Tekirdağ illerinde olduğu belirlenmiştir. Tanelerde çatlama sorunu; Elazığ ve Kilis illerinde daha çoktur. Salkımlarda çürümeler ise Kilis ve Elazığ illerinde daha fazladır (Çizelge 4).

Şaraplık Üzüm Pazarlamasında Üreticilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Üreticilerin pazarlama açısından belirttikleri başlıca sorunlar; şaraplık üzüm satış fiyatının düşük olması, yeterli sayıda alıcının bulunmaması, satılan üzümün parasının geç alınması şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca alıcının zamanında ödeme yapmaması da üreticilerin karşılaştıkları sorunlardandır. (Çizelge 5). Üreticiler etkili bir şekilde örgütlenemedikleri için fiyat ve pazar konusunda pazarlık gücüne sahip olamamakta ve bunun sonucunda kendilerine verilen fiyatı kabullenmek durumunda kalmaktadırlar.

Şaraplık üzüm fiyatının düşük olma nedenlerini ise; işletmeler alıcı sayısının az olması (%36.75), örgütlenememiş olmaları (%25.07) ve firmaların yüksek vergi ödemeleri (%24.28) olarak belirtmişlerdir. Yüksek vergi kayıt dışı ve merdiven altı üretimi de beraberinde getirmekte, ucuz ve kalitesiz şarapların kayıt dışı olarak piyasaya sunulmasına neden olmaktadır [5]. Kayıt dışı üretim pazarlama açısından önemli bir sorun olup işletmeler arasında haksız rekabete de yol açmaktadır [6].

Üzüm üretiminde çeşit kalitesini düşük görenler çok azdır. sattıkları fiyattan memnun olan üreticiler sadece %2.61 oranındadır. Üreticilerin %97.39'u sattıkları fiyattan memnun değillerdir.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerde aile işgücü potansiyelinin dağılımı (EİB ve %)

Table 3. Distribution of family labor force potentials in the surveyed vineyards (MPU and %)

İl/Provinces	Kadın/Female	%	Erkek/Male	%	Toplam/Total	Erkek/Male	Kadın/Female	Toplam/Total
Çanakkale	0.78	36.15	1.37	63.85	2.15	411	233	645
İzmir	1.05	44.68	1.30	55.32	2.35	390	315	705
Denizli	0.89	35.93	1.59	64.07	2.48	478	268	744
Tekirdağ	1.26	43.51	1.63	56.49	2.89	489	377	867
Tokat	1.28	41.67	1.79	58.33	3.07	538	384	921
Diyarbakır	2.02	40.17	3.01	59.83	5.03	902	606	1509
Elazığ	1.56	44.25	1.97	55.75	3.53	591	469	1059
Kilis	1.41	43.09	1.87	56.91	3.28	561	424	984
Nevşehir	1.10	40.93	1.59	59.07	2.69	476	330	807
Ankara	1.06	39.85	1.60	60.15	2.66	480	318	798
Genel (383)	1.25	41.23	1.78	58.77	3.03	533	374	909

Çizelge 4. İncelenen işletmelerde şaraplık üzüm kalitesi ile ilgili karşılaşılan sorunlar

Table 4. Wine grape quality problems in surveyed vineyards

İl Provinces	Şeker birikimi Sugar accumulation	Renklenme Staining	Tanelerde çatlama Cracking	Salkım çürümeleri Decay	Salkım ucunda kurumalar Desiccation
Çanakkale	4.70	4.75	4.10	3.35	4.30
İzmir	4.63	4.33	4.58	3.20	3.80
Denizli	4.13	4.28	3.88	3.83	4.15
Tekirdağ	3.83	3.83	4.43	3.60	4.60
Tokat	4.25	—	2.98	2.85	3.50
Diyarbakır	2.60	3.05	2.60	2.10	3.10
Elazığ	4.55	3.03	1.98	2.48	3.80
Kilis	4.66	3.76	1.89	2.11	2.82
Nevşehir	4.25	—	3.50	2.70	3.65
Ankara	4.28	3.84	4.04	3.40	3.76
Genel (383)	4.18	4.03	3.38	2.95	3.75

1: Çok önemli very important, 2: Önemli important, 3: Kısmen Önemli less important, 4: Kısmen Önemsiz insignificant, 5: Hiç Önemli Değil non important

Şaraplık Üzüm Pazarlama Sorunuyla Karşılaşılması Durumunda Üretici Tepkileri

İncelenen işletmelerde şaraplık üzüm üreticilerinin karşılaştıkları sorunların başında pazarlama gelmektedir. Pazarlamayla ilgili bu sorunların devamı durumunda ise %36.03'ü sofralık üzüm üretimine geçeceğini belirtirken, %33.16'sı tamamen başka bir üretim dalına (meyvecilik, zeytincilik, vd.) geçebileceğini belirtmiştir. Mevcut toprak ve iklim yapısından dolayı başka seçeneği bulunmadığını ve

üretimini değiştiremeyeceğini belirtenler ise %20.10'dur. (Çizelge 6).

Gelecek 5 Yılda Şaraplık Üzüm Üretimini Geliştirilmesine Yönelik Üretici Önerileri

İncelenen işletmeler şaraplık üzüm üretiminin geliştirilmesine yönelik olarak öncelikle üzüm satış fiyatının artırılması (1.13) gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun dışında üreticilerin örgütlenmesi (3.04) sözleşmeli üretim (3.18) konuları da öne çıkmıştır (Çizelge 7).

Çizelge 5. Şaraplık üzüm pazarlamasında karşılaşılan sorunlar (%)

Table 5. Problems in wine grape marketing (%)

İl Provinces	Fiyat düşük Low price	Alıcı az Fewer buyer	Beyaz üzüme alıcı az Fewer buyer for white grape	Alıcı zamanında ödemiyor Late payment	Firma kuralları yerine getirmiyor / Contract problems	Toplam Total
Çanakkale	43.48	26.09	9.78	18.48	2.17	100.00
İzmir	45.83	30.56	2.78	13.89	6.94	100.00
Denizli	35.92	21.36	0.97	27.18	14.56	100.00
Tekirdağ	34.19	20.51	6.84	25.64	12.82	100.00
Tokat	53.42	31.51	1.37	12.33	1.37	100.00
Diyarbakır	34.26	32.41	1.85	18.52	12.96	100.00
Elazığ	50.00	21.25	2.50	12.50	13.75	100.00
Kilis	40.22	36.96	5.43	10.87	6.52	100.00
Nevşehir	43.96	34.07	0.00	14.29	7.69	100.00
Ankara	48.89	44.44	2.22	4.44	0.00	100.00
Genel (383)	41.81	28.87	3.55	17.07	8.71	100.00

Çizelge 6. Halen ya da gelecek yıllarda şaraplık üzüm pazarlama sorunuyla karşılaşılması durumunda yapılacaklar

Table 6. Presented in the presence of wine grape marketing problem in the current or future years

İl Provinces	Üretimi sınırlandırır Less production	Çeşit değiştirir Changing variety	Başka üretime geçer Changing produc	Sofralığa geçer Producing table grapes	Üretimi değişmez No changing	Toplam Total
Çanakkale	7.50	5.00	20.00	65.00	2.50	100.00
İzmir	5.00	2.50	30.00	17.50	45.00	100.00
Denizli	5.00	2.50	20.00	52.50	20.00	100.00
Tekirdağ	10.00	5.00	40.00	37.50	7.50	100.00
Tokat	2.50	—	2.50	60.00	35.00	100.00
Diyarbakır	5.00	7.50	62.50	22.50	2.50	100.00
Elazığ	—	—	92.50	7.50	—	100.00
Kilis	2.63	36.84	31.58	15.79	13.16	100.00
Nevşehir	2.50	—	10.00	32.50	55.00	100.00
Ankara	—	8.00	16.00	56.00	20.00	100.00
Genel (383)	4.18	6.53	33.16	36.03	20.10	100.00

Çizelge 7. Gelecek 5 yılda şaraplık üzüm üretiminin geliştirilmesine yönelik yapılması gerekenler

Table 7. Requirements for the development of wine grape production in the next 5 years

İl Provinces	Çeşit değiştirme Changing varieties	Terbiye sistemi değiştirme Changing training system	Sözleşmeli üretim Contract farming	Organik üretim Organic farming	Üreticilerin örgütlenmesi Producer organization	Bağ turizmi Vineyard tourism	Üzüm fiyatı artmalı Price should up
Çanakkale	3.93	3.70	4.05	3.65	3.38	3.68	1.00
İzmir	4.48	4.38	3.18	3.85	2.38	3.28	1.00
Denizli	4.10	4.73	2.90	3.65	1.63	3.78	1.00
Tekirdağ	4.15	4.78	4.28	4.70	3.25	4.75	1.14
Tokat	4.45	4.10	2.80	3.05	2.65	4.35	1.13
Diyarbakır	3.40	3.40	2.28	4.10	2.10	3.70	1.00
Elazığ	4.73	4.93	3.50	4.78	4.63	4.65	1.31
Kilis	1.79	4.84	2.89	4.68	4.32	4.76	1.33
Nevşehir	4.38	4.38	2.35	4.20	2.45	3.60	1.00
Ankara	4.32	4.84	3.84	4.00	4.16	3.68	1.00
Genel (383)	3.97	4.39	3.18	4.07	3.04	4.03	1.13

1: Çok önemli, 2: Önemli, 3: Kısmen Önemli, 4: Kısmen Önemli, 5: Hiç Önemli Değil

SONUÇ

Türkiye'nin geleneksel olarak şarap üreten ve dışsatım yapan bir ülke olmaması nedeniyle uluslararası piyasalarda belirgin bir payı bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'nin uygun ekolojilere sahip kıraç alanlarında şaraplık üzüm çeşitlerinin üretilmesine yönelik önemli bir potansiyeli vardır. Şaraplık üzüm üretimi yıllar içerisinde ihmal edilmiş olsa da Türkiye, çok sayıda şaraplık üzüm çeşidi ve şaraplık üzüm üretimi için uygun ekolojisiyle uluslararası pazarlarda rekabet şansına sahip bulunmaktadır.

Şaraplık üzüm üreten işletmeler küçük ölçeklidir. İşletmelerin küçük ölçekli olması, uzman işgücünün bulunması ve istihdam edilmesini zorlaştırmaktadır. Üzüm üreten işletmeler ile şarap üreten işletmeler farklıdır. Üreticiler girdi fiyatlarını yüksek bulmakta, üzüm satış fiyatı konusunda söz sahibi olamamaktadır. Son dönemlerde şaraplık üzüm satış fiyatı da oldukça düşmüştür. Üreticiler fiyat konusunda etkili olabilmek, fiyat dalgalanmalarını önleyebilmek için kaynak kullanımından pazarlamaya kadar örgütlenmelidirler. İşletmeler açısından yüksek vergi oranları kayıt dışılığa neden olarak haksız rekabete yol açmakta sektöre yatırımı kısıtlamaktadır. Bu oranların yeniden gözden geçirilmesi sektörün gelişimine katkı sağlayabilecektir.

Kalite şaraplığa elverişli üzüm çeşitlerinin ve özellikle de, kalite şaraplığa çok uygun yerli

üzüm çeşitlerinin üretim miktarının artması, hem işletmelerin gelirini arttıracak hem de Türkiye'nin dış pazarda rekabet gücü kazanmasına katkı sağlayacaktır. Yerel çeşitlerden olan Kalecik Karası, Öküzgözü, Boğazkere, Karalahna, Narince, Emir kaliteli şarap üretimi açısından teşvik edilebilecek çeşitlerdir. Nevşehir, Tokat ve Kalecik kaliteli şaraplık üzüm üretimi açısından teşvik edilebilecek yörelerdir. Bozcaada, Denizli–Güney ve Tekirdağ–Şarköy yöreleri de coğrafi işarete sahip sofralık şaraplık üretimine uygun olabilecek yerlerdir.

KAYNAKLAR

1. Anonymous, 2014. (www.faostat.fao.org) (Erişim Tarihi: 05.09.2017).
2. Anonim, 2016. (http://www.tuik.gov.tr/pre_cizelge.do?alt_id=1001) (Erişim Tarihi: 08.09.2017).
3. Anonymous, 2015. (<https://en.wikipedia.org/wiki/grape>) (Erişim Tarihi: 17.10.2016)
4. Anonim, 2016. (http://www.tapdk.gov.tr/kurumsal/faaliyet_raporlari/tapdk_faaliyet_2015.pdf) (Erişim Tarihi: 21.04.2016)
5. Buzrul, Ş., 2013. Türkiye'nin Şarap Sektörü (<https://www.researchgate.net/publication/275638561>) (Erişim Tarihi: 03.05.2016).
6. Güler Gümüş, S. ve A.H. Gümüş, 2009. Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye Şarap Sektörünün Sorunları. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 46:43–51.